

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra práva

Bakalářská práce

**Občanské sdružení a jeho úloha
při ochraně životního prostředí**

Jana Lažanová

© 2010 ČZU v Praze

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Jana Lažanová

obor Veřejná správa a regionální rozvoj - Sez. Ústí - Tábor

Vedoucí katedry Vám ve smyslu Studijního a zkušebního řádu ČZU v Praze
čl. 16 určuje tuto bakalářskou práci.

Název práce: **Občanské sdružení a jeho úloha při ochraně
životního prostředí**

Osnova bakalářské práce:

1. Úvod
2. Cíl práce a metodika
3. Občanského sdružení - právní úprava
4. Životní prostředí - rozsah právní úpravy
5. Úloha občanského sdružení při ochraně životního prostředí
6. Ochrana životního prostředí prostřednictvím občanských sdružení v praxi
7. Závěr
8. Seznam literatury
9. Přílohy

Rozsah hlavní textové části: 30 - 40 stran

Doporučené zdroje:

Damohorský Milan a kolektiv - Právo životního prostředí, 2. přepracované a doplněné vydání, Praha: C.H.Beck, 2007, 599 s ISBN 80-7179-747-2

Hendrych Dušan - Správní právo: obecná část, 6. vydání, Praha: C.H.Beck, 2006, 822s. ISBN 90-7179-442-2

Janků Martin a kolektiv - Základy práva pro posluchače neprávnických fakult, 3. vydání, Praha: C.K.Beck, 2006, 642 s. ISBN 80-7179-499-6

Josef Staša - Úvod do českého správního práva, 3. doplněné vydání, Praha: Policejní akademie ČR, 1998, 180s. ISBN 80-85981-79-3

Zákon č. 17/1992 Sb., o ŽP, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 83/1990 Sb., o sdružování občanů, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů

Další literatura po dohodě se vedoucím bakalářské práce

Vedoucí bakalářské práce: **JUDr. Jana Borská**

Termín odevzdání bakalářské práce: listopad 2010

.....
Vedoucí katedry

.....
Děkan

V Praze dne: 13. 10. 2010

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou bakalářskou práci „Občanské sdružení a jeho úloha při ochraně životního prostředí“ jsem vypracovala samostatně pod vedením vedoucího bakalářské práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu literatury. Jako autorka uvedené bakalářské práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušila autorská práva třetích osob.

V Praze dne 22. listopadu 2010

Jana Lažanová

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala JUDr. Janě Borské za odborné vedení a poskytnutí neocenitelných rad při zpracování bakalářské práce.

Občanské sdružení a jeho úloha při ochraně životního prostředí

Souhrn:

Bakalářská práce popisuje občanské sdružení, jeho vznik, úlohu a cíl týkající se životního prostředí.

Práce je rozdělena na teoretickou a praktickou část.

V teoretické části je definováno občanské sdružení, jsou zde nastíněny složky životního prostředí a nutnost jeho ochrany.

V praktické části je proveden rozbor občanského sdružení Zachovalý kraj a dále dotazníkový výzkum na názor občanů na úlohu občanských sdružení při ochraně životního prostředí.

Klíčová slova: občanské sdružení, ochrana životního prostředí, účast ve správním řízení.

Civic association and its role in protection of the environment

Summary:

Bachelor's thesis describes a civic association, its origin, role and objective related to the environment.

The thesis is divided into theoretical and practical parts.

In the theoretical part is defined civic associations, there are also outlined components of the environment and the need for its protection.

In the practical part there is an analysis of the civic association „Zachovalý kraj“ and further survey research on public opinion of the role of civic associations in protecting of the environment.

Keywords: civic associations, protection of the environment, participation in administrative proceedings.

OBSAH

TEORETICKÁ ČÁST	8
1 Úvod	8
2 Cíl a metodika.....	10
2.1 Cíl.....	10
2.2 Metodika	10
3 Občanské sdružení – právní úprava.....	12
3.1 Založení a zánik občanského sdružení	13
3.2 Účast ve správním řízení	14
3.3 Účastníci správního řízení.....	15
3.4 Orgány, které vedou řízení	16
3.5 Typy správních aktů vydávaných úřady	16
3.6 Opatření obecné povahy	17
3.7 Opravné prostředky	17
3.8 EIA	18
3.9 SEA	19
4 Životní prostředí – rozsah právní úpravy.....	20
4.1 Ústřední orgány – ministerstva.....	20
4.2 Legislativní nástroje ochrany přírody.....	23
4.3 Zákony, kterými se ochrana přírody řídí	24
PRAKTICKÁ ČÁST	25
5 Úloha občanského sdružení při ochraně životního prostředí.....	25
6 Ochrana životního prostředí prostřednictvím občanských sdružení v praxi	28
6.1 Rozbor dotazníku	28
6.2 Zobecnění výsledků dotazníku.....	36
7 Závěr.....	37
8 Seznam použité literatury:	40
9 Přílohy	42
9.1 Dotazník	42
9.2 Seznam grafů.....	44

TEORETICKÁ ČÁST

1 Úvod

Tématem této bakalářské práce je občanské sdružení a jeho úloha při ochraně životního prostředí.

Práce je dělena na dvě části. V teoretické části je vymezeno občanské sdružení, jeho legislativní postavení, činnost a úloha ve společnosti. Dále se teoretická část zabývá vymezením historického vývoje ochrany životního prostředí v České republice ohledem na společenskopolitické změny po roce 1989.

Praktická část se zabývá:

- a) popisem činnosti konkrétního občanského sdružení,
- b) praktickým výzkumem, zda a jak jsou občanská sdružení vnímána občanskou veřejností.

Životní prostředí je téma velice diskutované. Jak na úrovni mezinárodní, tak i v našem státě, ve vysoké politice i na komunální úrovni, ale i mezi obyčejnými lidmi. Podíváme-li se na tuto oblast jen v naší zemi, snadno zjistíme, že se začínáme intenzivněji touto problematikou zajímat a klást na ni větší důraz zhruba od 90. let minulého století.

Mladá Československá republika se stala po roce 1918 průmyslovou zemí, ekonomicky i sociálně se dobře rozvíjející.

Po druhé světové válce, především po převzetí moci komunisty se znárodněný průmysl, doly, chemičky, továrny v rukou „lidu“ rozvíjely při plnění a překračování plánů takřka živelně za jakoukoliv cenu, bez ohledu na přírodu, památky, ovzduší, vody i lid.

Obrovské množství nebezpečných látek v ovzduší průmyslových aglomerací zamořovalo vzduch, který lidé dýchali, ničilo lesy i zemědělskou půdu a potravním řetězcem se škodliviny opět dostávaly k lidem.

Odpadní vody velkých chemiček znečišťovaly podzemní zásobárny vody, v řekách i potocích usmrcovaly život. Obyčejný občan neměl šanci nejen cokoli měnit, ale ani o špatných dopadech mluvit.

Nekompetentnost, ignorance i neomylnost mocných zanechávala za sebou měsíční krajinu, zničené hektary lesů a polí, časované bomby v podobě jedů a nebezpečného odpadu uloženého v různých budovách či pod vrstvou zeminy. Dopad na zdraví občanů si

nikdo moc nepřipouštěl. Ochrana životního prostředí byla odsunuta do pozadí, šlo spíše o pojem, o kterém se sice hovořilo, ale již méně konalo.

Po změně režimu se v 90. letech minulého století začalo o problémech životního prostředí otevřeněji a kriticky hovořit. Začaly se uzavírat a uzavírají se smlouvy a dohody o ochraně životního prostředí na domácí i mezinárodní scéně.

Mezi tyto procesy byl včleněn velice důležitý prvek – fakt, že i obyčejný občan má právo být informován a možnost vyjádřit se. Po našem vstupu do Evropské unie jsme jako ostatní členské země museli do našeho právního systému zakotvit mnoho dalších norem, včetně „Směrnice o přístupu k informacím o životním prostředí“, které jsou právním základem a požadavkem zapojení veřejnosti do této oblasti. Vstupem do Evropské unie dostala veřejnost i občanské organizace možnost zapojit se do rozhodovacího procesu.¹

Nejčastěji vznikají sdružení občanská, která se též vyjadřují ke konkrétním projektům v daném regionu či lokalitě s možností zastavení či pozastavení plánované akce.

Od členských států Evropské unie se přímo vyžaduje zapojení veřejnosti při přípravě různých dokumentů a plánů – národních programů, které se předkládají Evropské komisi, např. Národní rozvojový plán, Národní plán pro rozvoj ekologického zemědělství, Národní plán zaměstnanosti atd.

Se zapojením veřejnosti do diskusí počítá i Evropský fond sociálního rozvoje (patřící do strukturálního fondu) právě pro znalost problémů a potřeby pomoci v konkrétním místě (regionu, lokalitě).²

Tento fond určený k podpoře výstavby silnic a železnic, odstraňování ekologických zátěží, úprav řek, výsadby regenerační zeleně, oprav kulturních památek atd. může právě díky veřejnosti pomoci tam, kde je nejvíce potřeba.

¹ *Právo na informace o životním prostředí v EU* [online]. Dostupné z WWW: <<http://obcan.ecn.cz/index.shtml?apc=pj--1-236732>>.

² *tamtéž*

2 Cíl a metodika

2.1 Cíl

Problematika činnosti občanských sdružení, jako jedné z možných forem ochrany životního prostředí, je v dnešní době hodně diskutované téma jak v široké veřejnosti, tak mezi odbornými orgány, které ochranu životního prostředí fakticky vykonávají a mezi těmi, kdo o ochraně životního prostředí rozhodují. Moje práce je zejména určena široké veřejnosti, která má zájem podílet se na ochraně životního prostředí, ale často nezná způsob, jak se do efektivní ochrany zapojit. Cílem práce tedy je vysvětlit úlohu občanského sdružení se zaměřením na jeho založení a současně zapojení občanského sdružení do ochrany životního prostředí v souladu s platnou právní úpravou v této oblasti. Dále je mým cílem zdokumentovat, že občanské sdružení, jako forma neziskové organizace, má možnost zapojit se do projektů na ochranu životního prostředí přímo jako realizátor projektů. K realizaci cíle slouží dotazníkové šetření, jehož úkolem je zjistit, zda veřejnost má zájem o ochranu životního prostředí a zda také ví, jakým způsobem se může podílet na jeho ochraně.

2.2 Metodika

Při zpracování práce jsem postupovala podle následující osnovy:

- shromáždění veškerých materiálů k práci (odborná literatura, zákony, vyhlášky, internet),
- nastudování odborných materiálů,
- rozpracování teoretické části,
- studium materiálů a výsledků činnosti konkrétního občanského sdružení,
- zpracování a vyhodnocení praktické části – dotazníku,
- závěrečná část – obecné shrnutí v závěru.

V práci byly použity následující metody – induktivní a deduktivní, popisné a komparační a v praktické části byl vytvořen dotazník, který byl formou internetového

výzkumného šetření předestřen obecné populaci k vyplnění.³

Vyhodnocení zjištěných dat je provedeno na základě obecných statistických metod – zejména procentuálního vyjádření hodnot zjištěných dat jak obecně ke vzorku respondentů, tak i v některých otázkách vzhledem ke specifikované části dotázaných. Dotázáno bylo 102 účastníků.

Dotazník obsahuje 11 otázek, z toho jsou 3 otázky deskriptivního charakteru (pohlaví, věk, zaměstnání – otázka č. 9–11), zbylých 8 otázek se váže k občanským sdružením, jejich vzniku, znalostí občanských sdružení působících v předmětné oblasti a názorů respondentů na důležitost této instituce v ochraně životního prostředí stejně tak jako problémy, se kterými tyto sdružení přicházejí do kontaktu.

V případě negativní odpovědi na otázku 5 byly vypuštěny pro respondenta otázky 6 a 7. V úvodu zadání dotazníku jsou základní informace o mé osobě, o oboru, který studuji a o tématu bakalářské práce.

Otázky jsou pokládány uzavřené, polouzavřené a doplňovací. U otázek, kdy měl respondent možnost výběru odpovědi, bylo využito možnosti pouze jedné varianty odpovědi.

Dotazník jsem vytvořila v papírové podobě a zadala jej 11 osobám, abych na předvýzkumu zjistila, zda jsou otázky jasně formulované a respondenti jsou bez problémů schopni dotazník vyplnit. Po tomto ověřovacím předvýzkumu bylo využito možnosti zadat dotazník do internetového portálu www.vyplnto.cz, kde je zpracován poměrně jednoduchým a intuitivním způsobem zadávací protokol.

Dotazník byl na tomto portálu zveřejněn v době od 26.07. do 08.08.2010 celkem 312 hod. Za tuto dobu jej vyplnilo 102 respondentů. Dle vyhodnocovacího protokolu dodaného po uplynutí stanovené doby portálem byla vyhodnocena návratnost dotazníků 90,4%, tedy téměř 91% osob, které si dotazník otevřely, jej také vyplnily.

Dotazník byl průměrně vyplňován jedním respondentem 2 minuty a 4 vteřiny. Dotazník nekladal žádné speciální nároky na respondenta, takže nevyklučoval z možnosti odpovědět nikoho z obecné populace, tedy nebyl překážkou ani věk, pohlaví či zaměstnání.

³ GAVORA, P. *Úvod do pedagogického výzkumu*, s. 17

3 Občanské sdružení – právní úprava

Občanské sdružení je nejrozšířenější formou nestátní, nezisková organizace s vlastní právní subjektivitou a odpovědností. Do neziskových organizací patří např. nadace či nadační fondy, obecně prospěšné společnosti, politické strany, hnutí a registrované církve.

Občanské sdružení musí být registrovány u Ministerstva vnitra České republiky.

Každý člověk v demokratické společnosti může vyjadřovat své názory a myšlenky, ale pokud chce svůj názor či vizi týkající se konkrétní věci, ve které existuje hnutí či strana prosadit, může dobrovolně vstoupit do organizace, se kterou má společné cíle či zájmy.

Jak vstup, tak i odchod z občanského sdružení je dobrovolný a nemůže být v tomto směru činěn jakýkoliv nátlak. Členy v organizacích jsou fyzické i právnické osoby. Občanské sdružení jako takové je právnickou osobou.

Legislativní rámec fungování občanských sdružení je vymezen zákonem č. 83/1990 Sb., ve znění pozdějších změn, o sdružení občanů, s účinností od 1. 5. 1990.

Cílem vzniku občanských sdružení je ovlivnění nějaké situace, která by mohla ohrožovat společnost, reakce na zachování stavu (ochrana přírody a krajiny, ochrana životního prostředí na daném území, ochrana veřejného zdraví nebo ochrana památek). Občanská sdružení jsou sdružení lidí, kteří mají stejné zájmy, které obohacují např. chod obce.

V České republice existují státní a nestátní neziskové organizace, které jsou označovány anglickou zkratkou NGO (Non-Governmental Organization). Tato organizace se zabývá obecně prospěšnou činností, ale není závislá na státě.⁴

Nevládní neziskové organizace v České republice jsou rozděleny:

- občanské sdružení podle zákona č. 83/1990 Sb., ve znění pozdějších změn,
- obecně prospěšná společnost podle zákona č. 248/1995 Sb., ve znění pozdějších změn,
- nadace a nadační fondy podle zákona č. 227/1997 Sb., ve znění pozdějších změn,
- církevní právnické osoby podle zákona č. 3/2002 Sb., ve znění pozdějších změn.

⁴ *Vymezení nevládních neziskových organizací* [online]. Dostupné z WWW: <<http://www.zkola.cz/zkedu/management/managementnno/clanky/16887.aspx>>.

Není cílem nevládních neziskových organizací vstupovat do politiky, i když často bývají nespokojeni s rozhodnutím státu.⁵

V České republice se tyto organizace angažují hlavně v ochraně životního prostředí, obecně prospěšných a kulturních akcích, lidských právech a podobně.

3.1 Založení a zánik občanského sdružení

Občanská sdružení se zakládají mimo jiné i z důvodu, že jednotlivec nemůže tak snadno vyjádřit a realizovat svůj názor na daný problém.

Založení sdružení není složitá záležitost. Stát nemá žádné požadavky, kromě toho, že je třeba vytvořit přípravný výbor, který se skládá nejméně ze tří osob, z nichž jedné osobě musí být nejméně 18 let. Sdružení může založit i cizinec. Z přípravného výboru se vybere jednatel, kterému budou doručovány všechny písemnosti.

Druhou podmínkou je vytvoření stanov.

Stanovy obsahují:

- název sdružení,
 - sídlo sdružení,
 - cíl činnosti,
 - orgány sdružení, způsob jejich ustanovení,
 - zásady hospodaření,
 - ustanovení o organizačních jednotkách.
- Ve stanovách jsou popsána podrobně práva a povinnosti členů sdružení.

Po splnění těchto podmínek je podán návrh na zaregistrování občanského sdružení na Ministerstvo vnitra České republiky.

V případě, že v návrhu jsou nějaké nedostatky či nepřesné a nepravdivé údaje, ministerstvo návrh vrátí s upozorněním na nedostatky. Pakliže se tak nestane, není řízení o registraci zahájeno. Pokud v návrhu nejsou žádné chyby, ministerstvo návrh přijme a je zahájeno řízení.⁶

Sdružení zaniká, pokud se sdružení sloučí či dojde k dobrovolnému rozpuštění, nebo když rozhodne ministerstvo o jeho rozpuštění.

⁵ BLAŽKOVÁ M. ZKOLA : *Informační a vzdělávací portál školství Zlínského kraje* [online]. Vymezení nevládních neziskových organizací. Dostupné z WWW: <<http://www.zkola.cz/zkedu/management/managementnno/clanky/16887.aspxhtml?w=u&x=230368>>.

⁶ *Zákon 83/1990 Sb.* [online]. Dostupné z WWW: <<http://spcp.prf.cuni.cz/lex/83-90.htm>>.

3.2 Účast ve správním řízení

Správním řízením rozhodují orgány státní správy o právech nebo o zájmech a povinnostech chráněných právem. Výsledkem správního řízení je vydání správního rozhodnutí nebo individuálního správního aktu.⁷

Podle Staši je správní řízení nejtypičtější proces aplikace hmotného správního práva ve veřejné správě.⁸

Obecnou procesně právní normou správního řízení je správní řád, tedy zákon č. 500/2004 Sb., ve znění pozdějších změn.

Správní řízení vede vždy ten orgán, který je věcně a místně příslušný.

Věcná příslušnost správního orgánu je stanovena podle hmotně právní působnosti daného orgánu a jeho pravomoci vydávat individuální správní akt. Příkladem je například porušení norem na ochranu životního prostředí a jejich jednotlivých složek, kdy jsou za správní orgán v první instanci v příslušných zákonech stanoveny obecní úřady, obecní úřady s rozšířenou působností, Česká inspekce životního prostředí apod.

Místní příslušnost se vztahuje k místu protiprávního jednání a k místně příslušnému správnímu orgánu, který bude věc rozhodovat. Prvotně je tedy pro určení místa důležité správní členění území České republiky a vymezení působnosti jednotlivých správních orgánů ve vztahu ke konkrétnímu místu. U osob právnických je místní příslušnost stanovena podle místa podnikání nebo provádění činnosti. V případě, že nelze s jistotou určit místní příslušnost, vychází se z místa pobytu fyzické osoby nebo sídla právnické osoby⁹.

Nejčasnější typy správního řízení, týkající se ochrany životního prostředí, kterého se občané účastní, jsou územní řízení a stavební řízení. Jestliže se bude řízení týkat životního prostředí, účastníkem se stává i občanské sdružení po splnění daných podmínek.

Účastníkem správního řízení by měl být každý, o jehož právech se rozhoduje, anebo jehož práva mohou být vydaným rozhodnutím i nepřímo dotčena. Pokud se jedná o řízení zahájené z moci úřední, účastníky jsou:¹⁰

⁷ JANKŮ, M. *Základy práva pro posluchače neprávnických fakult*, s. 210.

⁸ STAŠA, J. *Úvod do českého správního práva*, s. 98.

⁹ HENDRYCH, D, et al. *Správní právo : obecná část*, s. 361.

¹⁰ MAJSTŘÍKOVÁ, A. *Občanská společnost - návod k použití* [online]. Dostupné z WWW: <<http://obcan.ecn.cz/index.shtml?w=u&x=230368>>.

- osoby, jimiž má rozhodnutí založit, změnit nebo zrušit práva anebo povinnosti nebo prohlásit, že právo nebo povinnosti mají anebo nemají (§ 27 odst. 1 písm. b)
- další dotčené osoby, pokud mohou být rozhodnutím přímo dotčeny ve svých právech nebo povinnostech (§ 27 odst. 2).

V případě řízení zahájeného na základě žádosti je účastníkem žadatel a další dotčené osoby, na které se musí vztahovat rozhodnutí správního orgánu, např. mají společná práva a povinnosti s žadatelem (§ 27 odst. 1 písm. a) a další dotčené osoby, pokud mohou být rozhodnutím přímo dotčeny ve svých právech nebo povinnostech (§ 27 odst. 2).

3.3 Účastníci správního řízení

Podle § 70 odst. 2 a 3 zákona č. 114/1992 Sb., ve znění pozdějších změn (zákon o ochraně přírody a krajiny), upravuje všechny podmínky, které musí občanské sdružení splnit a jsou to:

Občanské sdružení musí být registrované u Ministerstva vnitra.

- Hlavním úkolem občanského sdružení podle stanov je ochrana přírody a krajiny.
- Jedná se o řízení, při němž mohou být dotčeny zájmy ochrany přírody a krajiny chráněné podle zákona č. 114/1992 Sb., ve znění pozdějších změn.
- Občanské sdružení podalo věcně a místně žádost, aby bylo informováno o zahajovaných řízeních, při nichž mohou být dotčeny zájmy ochrany přírody a krajiny.

Žádost o informování o zahájených řízeních musí být věcně specifikována v následujících bodech:

- *obsahově* – vymezení typu správních řízení, o která má sdružení zájem – buď obsahově – např. řízení o kácení dřevin, řízení týkající se dopravních staveb apod., nebo podle příslušných ustanovení právních předpisů,
- *místně* – například území obce, chráněná krajinná oblast či jejich části, příp. „celý obvod místní příslušnosti správního orgánu“.

K první žádosti je potřeba přiložit stanovy a doklad o volbě předsedy či jiného statutárního orgánu, který jedná za sdružení navenek. Žádost platí jeden rok, takže je potřeba ji každý rok obnovovat.¹¹

¹¹ MAJSTRÍKOVÁ, A. *Občanská společnost - návod k použití* [online]. Dostupné z WWW: <<http://obcan.ecn.cz/index.shtml?w=u&x=230368>>.

3.4 Orgány, které vedou řízení

Ve smyslu § 70 zákona 114/1992 Sb., ve znění pozdějších změn, patří mezi úřady vedoucí pravidelná řízení:

- obecní (obce s rozšířenou působností), městské a krajské úřady, odbory životního prostředí,
- stavební úřady (tj. odbory výstavby) obecních (obce s rozšířenou působností), městských a krajských úřadů,
- obvodní báňský úřad (řízení o stanovení, změnách či zrušení dobývacího prostoru),
- správy národních parků nebo chráněných krajinných oblastí,
- vodoprávní úřady, které vedou vodoprávní řízení (podle § 115 zákona č. 254/2001 Sb., ve znění pozdějších změn, o vodách).

Účastenství se může týkat i některých sankčních řízení, a to pouze v případě řízení proti právnické osobě (organizaci). U fyzických osob se jedná o tzv. přestupkové řízení, u kterých je účastníkem pouze obviněný.

Občanské sdružení musí do 8 dnů od zahájení řízení svoji účast potvrdit.¹²

3.5 Typy správních aktů vydávaných úřady

Existuje několik typů jako např. rozhodnutí a usnesení, závazné stanovisko, opatření obecné povahy, opravné prostředky, odvolání.

Mezi základní typy správních aktů patří rozhodnutí a usnesení.

Rozhodnutí – používá se tam, kde se jedná o stejnou věc, např. ukládá se pokuta nebo pokud se jedná o povolení stavby.

Usnesení – vydává se pouze, když to stanovuje zákon.

Tyto správní akty se vydávají pouze v písemné podobě a obsahují výrok, odůvodnění a poučení o opravných prostředcích.

¹² MAJSTRÍKOVÁ, A. *Občanská společnost - návod k použití* [online]. Dostupné z WWW: <<http://obcan.ecn.cz/index.shtml?w=u&x=230368>>.

Dalším typem jsou *závazná stanoviska*, která slouží pro konečná rozhodnutí. Proti tomuto stanovisku se nelze samostatně odvolat. To lze v případě až proti konečnému rozhodnutí.

3.6 Opatření obecné povahy

K těmto opatřením řadíme správní akt, který je aktem mezi právním předpisem a rozhodnutím. Patří sem např. územní plán. Správní akt konkrétně vymezuje předmět a je určen jen vymezeným účastníkům.

Každý takový akt musí být zveřejněn na úřední desce a internetu. Přípomínky uplatňuje každý, kterého se akt týká.

Správní orgán se těmito podněty musí zabývat. Proti opatření obecné povahy není opravný prostředek.

3.7 Opravné prostředky

Opravné prostředky rozdělujeme na řádné a mimořádné. Mezi řádné patří – odvolání a rozklad. Mezi mimořádné – přezkumné řízení a obnova řízení

Odvolání

Odvolání podává účastník, který se ho nevzdal nebo pokud zákon nestanoví výjimku. Má odkladný účinek – napadené rozhodnutí nemůže nabýt právní moc. Odvolání se podává v zákonem stanovené lhůtě.

Rozklad

Rozklad se podává proti rozhodnutí, které vydává ministr, ústřední správní úřad nebo vedoucí ústředního správního úřadu. Rozkladová komise, tvořena z odborníků mimo úřad, předkládá návrh rozhodnutí ministrovi či vedoucímu ústředního orgánu.

Přezkumné řízení

Toto řízení se týká pouze pravomocných rozhodnutí a provádí jej úřad z moci úřední.

Obnova řízení

Vzniká na žádost účastníka řízení a také z moci úřední, a to k orgánu, který se touto záležitostí zabýval jako poslední. Lhůta podání je tři měsíce ode dne, kdy se účastník dověděl o skutečnostech, které obnovují řízení, nejdéle však do tří let ode dne právní moci rozhodnutí.

Mezi tyto skutečnosti patří např.: nepravdivé důkazy, nové důkazy či nesprávný úřední postup.

Nejznámější typy správních řízení týkajících se zájmů ochrany přírody a krajiny:¹³

- stavební řízení,
- územní řízení,
- a další.

3.8 EIA

Tato zkratka vychází z anglických slov „Environmental impact assessment“. V češtině to znamená „posuzování vlivů na životní prostředí“.

Jedním z klíčových nástrojů pro hodnocení dopadů lidských činností a jejich důsledků pro životní prostředí je posuzování vlivů na životní prostředí (Environmental Impact Assessment-EIA).¹⁴

Proces posuzování vlivů na životní prostředí se řídí zákonem č. 100/2001 Sb., v platném znění. Pomocí tohoto procesu se hodnotí jednotlivé projekty týkající se např. dálnice, elektrárny, úpravy vodních toků a další.

Cílem procesu je zjistit, zda je konkrétní záměr pro společnost přijatelný, zdali nehrozí nějaké negativní dopady na přírodu či společnost nebo pouze jen jako prevence dalších škod na životním prostředí. Pokud se tyto negativní dopady prokáží, neměl by žádný úřad vydat k takovému projektu povolení.

Každý občan má možnost se účastnit spolurozhodování na daném projektu. Toto spolurozhodování je postaveno na konzultativní úrovni, kdy má každý právo vyjádřit se ve stanovené lhůtě k jednotlivým dokumentům. To, že se dá prostor občanům, snižuje

¹³ DAMOHORSKÝ, Milan, et al. *Právo životního prostředí*, s. 208.

¹⁴ VAVROUŠEK, J. *Arnika* [online]. *EIA: hodnocení vlivů na životní prostředí*. Dostupné z WWW: <<http://www.poradna.arnika.org/eia>>.

neočekávané problémy či komplikace od veřejnosti a problémy následných finančních postihů a časových prodlev.

Výsledkem tohoto procesu jsou podmínky, které daný projekt musí respektovat, nebo může vzniknout možnost, že daný projekt nebude doporučen k realizaci.

Proti výsledku procesu EIA se nelze odvolat, protože se nejedná o správní řízení. Konečné stanovisko má charakter pouze jako doporučení, většina úřadů při povolovacích řízeních toto stanovisko respektují.¹⁵

3.9 SEA

SEA – anglická zkratka (Strategic Environmental Assessment) pro strategické posuzování vlivů na životní prostředí, je dalším důležitým prvkem pro ochranu životního prostředí, kterému předchází proces EIA. SEA posuzuje jednotlivé koncepce – plány, programy, strategie, které jsou připravovány na delší časové období. Tento proces se řídí zákonem č. 100/1991 Sb., v aktuálním znění.

Cílem tohoto procesu jsou možné dopady na životní prostředí dříve, než dojde k navrhování a zpracování jednotlivých projektů.¹⁶

¹⁵ VAVROUŠEK, J. *Arnika* [online]. *EIA: hodnocení vlivů na životní prostředí*. Dostupné z WWW: <<http://www.poradna.arnika.org/eia>>.

¹⁶ Amec [online]. *SEA - posouzení koncepcí na životní prostředí*. Dostupné z WWW: <<http://www.amec.cz/sluzby/sea-posouzeni-koncepci/>>.

4 Životní prostředí – rozsah právní úpravy

Ochrana životního prostředí je v současné době velmi skloňována. Je zcela jisté, že životním prostředím, jeho tvorbou, hospodárným využíváním, ochranou a nápravou minulých poškození se v současné době zabývají vlády, státní orgány i neziskové organizace po celém světě. Nejinak tomu je i v České republice.

Negativní vliv člověka na životní prostředí je patrný ve všech, byť i přísně chráněných oblastech celé naší vlasti.

Podle Ministerstva životního prostředí České republiky je životní prostředí „systém složený z přírodních, umělých a sociálních složek materiálního světa, jež jsou nebo mohou být s uvažovaným objektem ve stálé interakci. Je to vše, co vytváří přirozené podmínky existence organismů, včetně člověka a je předpokladem jejich dalšího vývoje. Složkami je především ovzduší, voda, horniny, půda, organismy, ekosystémy a energie“. Tuto definici pak Ministerstvo životního prostředí České republiky implantovalo do výkladové části zákona o životním prostředí č. 17/1992 Sb., ve znění pozdějších změn, konkrétně do § 2.¹⁷

V minulosti napáchané křivdy na přírodě, bezmyšlenkovité ničení velkých ploch uhelných pánví, kyselá dešť ničící pohraniční lesy na severozápadě České republiky, potoky a řeky znečištěné odpady z chemiček a jiných průmyslových podniků, země kontaminovaná špatně skladovanými chemikáliemi, smog ve velkých městech a další a další formy znečištění jednotlivých složek životního prostředí jsou dnes velmi pomalu napravovány. Zejména za 40 let vlády komunistických vlád byla ochrana přírody odsunuta na „druhou“ kolej. V té době byla příroda pouhým zdrojem potřebných surovin a její ochrana se zaměřovala víceméně na národní parky a významné turistické lokality.

4.1 Ústřední orgány – ministerstva

Po roce 1989 se ochranou přírody začalo zabývat mnoho subjektů, zejména byl dán prostor pro činnost neziskových organizací a různých občanských sdružení.

Útlum průmyslové výroby a těžby v povrchových dolech, ekologizace výrobních

¹⁷ *Životní prostředí*. 7. aktualiz. vyd. Ostrava-Hrabůvka : Sagit, 2009. s.15.

procesů, upouštění od používání chemických látek v zemědělství, přijímání přísných mezinárodních standardů pro vypouštění exhalací do ovzduší, zákazy výroby některých látek a další opatření vedou ke značnému zlepšení životního prostředí v posledních letech.

Vzhledem k tomu, že je nutné mít i nástroje státní moci a donucení, byl již před rokem 1989 vytvořen soubor různých norem, zákonů a vyhlášek, které se ochranou životního prostředí a jejích jednotlivých složek zabývají. Vláda České socialistické republiky ustanovila jako svůj poradní výbor Radu pro životní prostředí. Bohužel se zákonná opatření a činnost této rady omezovala na různá byrokratická opatření, která téměř žádným způsobem neovlivňovala a nezamezovala zhoršování životních podmínek.

Prvním krokem k nápravě stavu bylo zřízení centrálního orgánu – ministerstva.

Již před listopadem roku 1989 si i tehdejší komunistické vedení uvědomilo, že je nutné se životnímu prostředí nějakým systematickým způsobem začít věnovat. Proto dne 21. dubna 1988 bylo Ministerstvo vnitra České socialistické republiky na základě zákona České národní rady č. 60/1988 Sb., o změnách v organizaci a působnosti ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy České socialistické republiky, přejmenováno na Ministerstvo vnitra a životního prostředí České socialistické republiky.

Samotný vznik ministerstva ale neznamenal zásadní obrat v neutěšené situaci životního prostředí. Jak vyplývá z „Usnesení České národní rady č. 84 ke zprávě vlády České socialistické republiky o rozvoji všestranné péče o životní prostředí v České socialistické republice“ ze dne 28. března 1989, docházelo stále k porušování zákonných norem na ochranu ovzduší a to zejména v podnicích a organizacích řízených federálními resorty, hlavně federálním ministerstvem paliv a energetiky. Do působnosti tohoto ministerstva patřily tepelné elektrárny, které měly největší podíl na znečišťování ovzduší.¹⁸

Dne 19. prosince 1989 vzniklo Ministerstvo životního prostředí České republiky, a to zákonem České národní rady číslo 173/1989 Sb. Činnost ministerstva byla zahájena k 1. lednu 1990. Ministerstvo je ústřední orgán státní správy a orgán vrchního dozoru ve věcech životního prostředí.¹⁹

Podle zákona číslo 17/1992 Sb., ve znění pozdějších změn, o životním prostředí, zahrnuje ochrana životního prostředí činnosti, jimiž se předchází znečišťování nebo

¹⁸ *Usnesení České národní rady ze dne 28.03.1989* [online]. Dostupný z WWW: <<http://www.psp.cz/cgi-bin/eng/eknih/1986cnr/usneseni/u0084.htm>>.

¹⁹ *Historie a poslání MŽP* [online]. Dostupný z WWW: <<http://www.mzp.cz/cz/ministerstvo>>.

poškození životního prostředí, nebo se toto znečištění nebo poškození omezuje a odstraňuje.

K zabezpečení a kontrolní činnosti vlády České republiky Ministerstvo životního prostředí České republiky koordinuje ve věcech životního prostředí postup všech ministerstev a ostatních ústředních orgánů státní správy České republiky, které se dílčím způsobem zabývají životním prostředím.

Všechna ministerstva a státní orgány mají své povinnosti ve vztahu k ochraně životního prostředí. V dalších částech mé bakalářské práce se budu kromě úkolů Ministerstva životního prostředí zabývat více činnostmi a úkoly těchto resortů:

- Ministerstvo vnitra České republiky – silový resort, jehož součástí je Policie České republiky, která má řadu povinností a pravomocí k dokumentování a objasňování protiprávního jednání na úseku ochrany přírody,
- Ministerstvo zemědělství – toto ministerstvo je ústředním orgánem státní správy pro zemědělství, vodní hospodářství, potravinářský průmysl a pro správu lesů, myslivosti a rybářství²⁰. Z toho je tedy zřejmé, že orgány tohoto ministerstva jsou činné v řadě oblastí přímo souvisejících s ochranou přírody. Je garantem a předkladatelem zákonů z těchto oblastí, a to včetně definování přestupků a správních deliktů.

Dalším odborným orgánem je Česká inspekce životního prostředí. Je odborný orgán státní správy, který je pověřen dozorem nad respektováním zákonných norem v oblasti životního prostředí. Dohlíží rovněž na dodržování závazných rozhodnutí správních orgánů v oblasti životního prostředí. Česká inspekce životního prostředí byla zřízena v roce 1991 zákonem České národní rady č. 282/1991 Sb., ve znění pozdějších změn, o České inspekci životního prostředí a o její působnosti v ochraně lesa.

Státní fond životního prostředí České republiky je specificky zaměřenou institucí, která je významným finančním zdrojem při ochraně a zlepšování stavu životního prostředí.²¹ Vznikl na základě zákona č. 338/1999 Sb., ve znění pozdějších změn, o Státním fondu životního prostředí České republiky.

Státní fond životního prostředí je státní organizací, jeho správcem je Ministerstvo

²⁰ *O ministerstvu*. [online]. Dostupné z WWW: <<http://eagri.cz/public/eagri/ministerstvo-zemedelstvi/o-ministerstvu/>>.

²¹ *Státní fond životního prostředí ČR*. [online]. Dostupné z WWW: <<http://www.sfzp.cz/sekce/92/statni-fond-zivotniho-prostredi-cr/>>.

životního prostředí. Hlavním úkolem Státního fondu životního prostředí je příjem a vyřizování žádostí o finanční podporu projektů, které souvisí se zlepšováním životního prostředí.

4.2 Legislativní nástroje ochrany přírody

Legislativně je ochrana přírody ošetřena v několika rovinách. Základním zákonem, ze kterého je pak legislativní prostředí rozvíjeno, je Ústava České republiky (ústavní zákon č. 1/1993 Sb., ve znění pozdějších změn). Již v preambuli je zakotveno prohlášení, že: „*my občané ČR jsme ... odhodláni společně střežit a rozvíjet zděděné přírodní a kulturní, hmotné a duchovní bohatství*“. Stát dbá o šetrné využívání přírodních zdrojů a ochranu přírodního bohatství. V čl. 7 Ústavy ČR je uvedena povinnost: „*Stát dbá o šetrné využívání přírodních zdrojů a ochranu přírodního bohatství.*“²²

Stejně tak je odkaz na nutnost ochrany přírody zakotven i v Listině základních práv a svobod (ústavní zákon č. 2/1993 Sb. ve znění pozdějších změn. Například v čl. 11 odst. 3 je definována možnost omezení vlastnických práv. Jedním z důvodů omezení vlastnického práva může být situace, kdy by výkon vlastnického práva mohl ohrožovat lidské zdraví, přírodu a životní prostředí nad míru stanovenou zákonem.²³

V čl. 14 odst. 3 Listiny základních práv a svobod je deklarováno právo státu omezit vstup na některá území z důvodu ochrany přírody.

Celkově se právy a povinnostmi občanů ve vztahu k přírodnímu prostředí zabývá čl. 35 Listiny základních práv a svobod, který zní:²⁴

Článek 35

- 1) Každý má právo na příznivé životní prostředí.
- 2) Každý má právo na včasné a úplné informování o stavu životního prostředí a přírodních zdrojů.
- 3) Při výkonu svých práv nikdo nesmí ohrožovat ani poškozovat životní prostředí, přírodní zdroje, druhové bohatství přírody a kulturní památky nad míru stanovenou zákonem.

Z výše uvedeného článku Listiny základních práv a svobod vyplývá právo každého, aby žil v příznivém životním prostředí, a na včasné a úplné informace o jeho stavu, ale i

²² Ústava České republiky. Úplné znění; sv. 722. s. 5

²³ Usnesení předsednictva České národní rady ze dne 16. prosince 1992 o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky [online]. Dostupný z WWW: <<http://www.psp.cz/docs/laws/listina.html>>.

²⁴ Listina základních práv a svobod. Úplné znění, sv. 722. s. 35.

povinnost chovat se tak, aby při výkonu práv (majetkových, vlastnických, svobody sdružovací, pohybu a podobně) nedošlo k ohrožení či poškození přírody, životního prostředí, přírodních zdrojů.

4.3 Zákony, kterými se ochrana přírody řídí

Kromě již zmíněných dvou základních zákonů, je nutné pro každou oblast společenského života vymezit i další zákonná opatření, která omezují a konkretizují práva a povinnosti fyzických i právnických osob.

Obecné zákony

Na úseku ochrany životního prostředí se jedná zejména o následující zákony, ve kterých jsou zároveň vymezena protiprávní jednání a definovány správní deliktů:²⁵

- úplné znění zákona č. 114/1992 Sb., ve znění pozdějších změn, o ochraně přírody a krajiny,
- zákon č. 282/1991 Sb., ve znění pozdějších změn, o České inspekci životního prostředí a její působnosti v ochraně lesa,
- zákon č. 86/2002 Sb., ve znění pozdějších změn, o ochraně ovzduší a o změně některých dalších zákonů,
- zákon č. 254/2001 Sb., ve znění pozdějších změn, o vodách,
- a další.

²⁵ BENEŠ, J. *Obecné právní normy* [online]. Dostupný z WWW: <<http://www.cizp.cz/%28ehcasnahtjmiiz55vhbfce45%29/default.aspx?ido=109&sh=6034875>>.

PRAKTICKÁ ČÁST

5 Úloha občanského sdružení při ochraně životního prostředí

Občanské sdružení Zachovalý kraj bylo založeno 20. 4. 2001 v Nadějkově. Sídli na adrese Nadějkov čp. 150, PSČ 398 52, je registrováno MV pod číslem registrace VS/1-1/46 847/01, má IČO 265 30 643 a vlastní účet 185 494 739/0300.

První aktivity k založení tohoto sdružení se projevily v lednu roku 2001 na základě petice občanů z Nadějkova a okolí zaměřené proti plánované výstavbě hlubinného úložiště radioaktivního odpadu poblíž nedalekých Chyšek a Vlksic.

Cílem sdružení je zachování a rozvíjení přírodních a estetických hodnot zdejší krajiny, ochrana přírody a kulturních památek. Členy občanského sdružení se postupně stali i obyvatelé dalších okolních obcí spolu s osobami, které trvale nežijí v této lokalitě, ale mají k této lokalitě své vazby a jichž se plánovaná výstavba bezprostředně týká.²⁶

Nyní má občanské sdružení Zachovalý kraj více jak 300 členů místních obyvatel a 4 tzv. přespolní, kteří trvale nežijí v lokalitě. Nedílnou součástí občanského sdružení je i pětičlenná rada a dále valná hromada, která radu jmenuje, odvolává a schvaluje její členy.

Členové sdružení se aktivně účastní jednání a seminářů, které souvisejí s problematikou hlubinného úložiště, vydávají pravidelná memoranda ze svých setkání, vydávají výroční zprávy, publikují na svých stránkách relevantní informace k úložišti a situaci o stavu. Dále sdružení vydává informační letáky pro veřejnost, provádí a pořádá protestní akce, debaty a koncerty zaměřené na veřejnost. Rovněž se aktivně podílí na místních referendech spolu s žádostí o vyřazení této lokality z průzkumu pro hlubinné úložiště.

Starostové se zástupci různých ekologických iniciativ vybraných lokalit pro hlubinná úložiště – (Táborsko, Vysočina, Plzeňsko, Ústecko a Jindřichohradecko) se pravidelně setkávají k výměně informací o problematice hlubinných úložišť a vyhořelého jaderného paliva většinou na Táborsku. Uvědomují si, že tento problém je nutné vyřešit v současné době a nepřenechávat řešení generacím budoucím.

²⁶ [Nadejkov.cz](http://www.nadejkov.cz) [online]. *Občanské sdružení Zachovalý kraj*. Dostupné z WWW: <<http://www.nadejkov.cz/spolky/kraj.php?text=kraj&down=kraj>>.

Z těchto setkání, seminářů a konferencí vyšla nejedna výzva starostů a zástupců občanských sdružení směrem ke státní správě, k podmínkám o vyhledávání hlubinných úložišť vysoce radioaktivních odpadů.

Ochrana pro vybrané lokality hlubinných úložišť byla požadována i při projednávání Politiky územního rozvoje ČR.

Velký zájem starostů, ekologických iniciativ i občanských sdružení zabývajících se touto problematikou vyvolala koncem roku 2009 konference pod názvem „Nekonfliktně k hlubinnému úložišti“.

Pod záštitou ministerstva průmyslu a obchodu pořadatel konference (Správa úložišť radioaktivního odpadu) přizval i zástupce Německa, Finska, Švédska, Francie a Japonska. Zkušenosti s problematikou vyhledávání hlubinných úložišť v jiných zemích mají pro veřejnost velký přínos.

Po této konferenci začala Správa úložišť radioaktivního odpadu více informovat širokou veřejnost v regionálním tisku (např. Tábořský deník) o svých záměrech. Možnost, jak mohou obce a občanská sdružení ovlivnit vybírání místa pro hlubinná úložiště, je účast při řízení o vymezení průzkumného území.²⁷

Další činností občanského sdružení Zachovalý kraj jsou besedy, výstavy, budování naučné stezky, založení stezky pro výsadbu dřevin. Dále toto sdružení iniciovalo různé výzkumy zaměřené na okolní biotop, zejména se jedná o „Biologický průzkum 2004-2006“.

Tento výzkum se týkal oblastí botaniky, ornitologie, herpetologie, ichtyologie, batrachologie. Výzkumným prostorem je prostor mezi obcemi Jistebnice – Nadějkov – Božejovice.

V oblasti botaniky výzkum ukázal na 2 druhy ohrožené podle vyhlášky 395/1992 Sb., v platném znění, a dva druhy uvedené jako ohrožené v Komentovaném červeném seznamu květin Jižní části Čech z roku 1999. V oblasti entomologie byly nalezeny druhy vzácné s řídkým či velmi sporadickým výskytem na území ČR.

²⁷ Nadejkov.cz [online]. *Občanské sdružení Zachovalý kraj*. Dostupné z WWW: <<http://www.nadejkov.cz/spolky/kraj.php?text=kraj&down=kraj>>.

Výzkum uvádí, že jakékoliv poškození krajiny sledované oblasti by mělo za následek zničení původního ekosystému. V oboru ornitologie bylo zjištěno 6 ohrožených druhů a 4 druhy silně ohrožené.²⁸

V roce 2008 sdružení organizovalo protestní koncert v Jistebnici, kde byla připravena připomínková listina k Politice územního rozvoje. Koncem roku 2008 měla vláda schvalovat tzv. Politiku územního rozvoje – dokument, ve kterém je zaneseno i všech 6 plánovaných lokalit pro trvalé úložiště vysoce radioaktivního odpadu. Nesouhlas s tímto závěrem vyjádřilo prostřednictvím SMS a mailů asi 2000 obyvatel ze všech lokalit. Politika územního rozvoje byla z jednání vlády několikrát stažena – připomínky vneslo i Ministerstvo životního prostředí.²⁹

²⁸ Nadejkov.cz [online]. *Občanské sdružení Zachovalý kraj. "Biologický průzkum lokality - shrnutí"*. Dostupné z WWW: <<http://www.nadejkov.cz/spolky/kraj.php?text=kraj&down=kraj>>.

²⁹ Nadejkov.cz [online]. *Občanské sdružení Zachovalý kraj*. Dostupné z WWW: <<http://www.nadejkov.cz/spolky/kraj.php?text=kraj&down=kraj>>.

6 Ochrana životního prostředí prostřednictvím občanských sdružení v praxi

V praktické části bakalářské práce jsem se věnovala zjištění názorů běžné populace na úlohu občanských sdružení při ochraně životního prostředí.

Ke zjištění postojů a názorů respondentů jsem využila dotazníkového šetření vyhodnoceného běžnými základními statistickými metodami, zejména podchycením četností jevu, procentuálním a poměrovým vyjádřením zkoumané oblasti.

6.1 Rozbor dotazníku

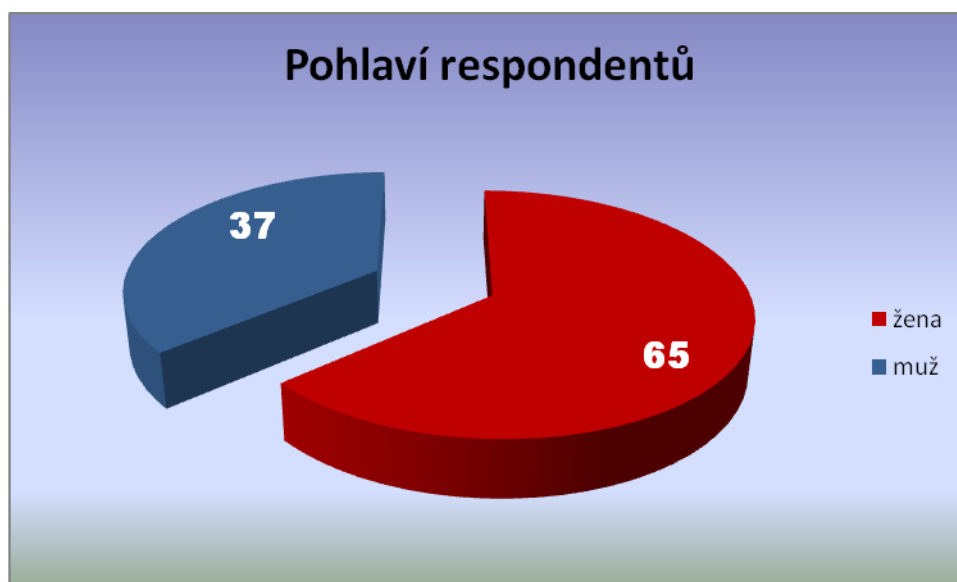
Deskriptivní otázky

Otázky č. 9 až 11 jsou věnované deskriptivním ukazatelům respondentů, tedy pohlaví, věk a zaměstnání.

Otázka č. 9 – Pohlaví respondentů.

Jedná se o povinnou otázku, z výsledků vyplynulo, že mužů odpovědělo 65, tedy 63,73 %, žen pouze 37 (36,27 %).

Graf č. 1 – Pohlaví respondentů

Otázka č. 10 – Věk respondenta.

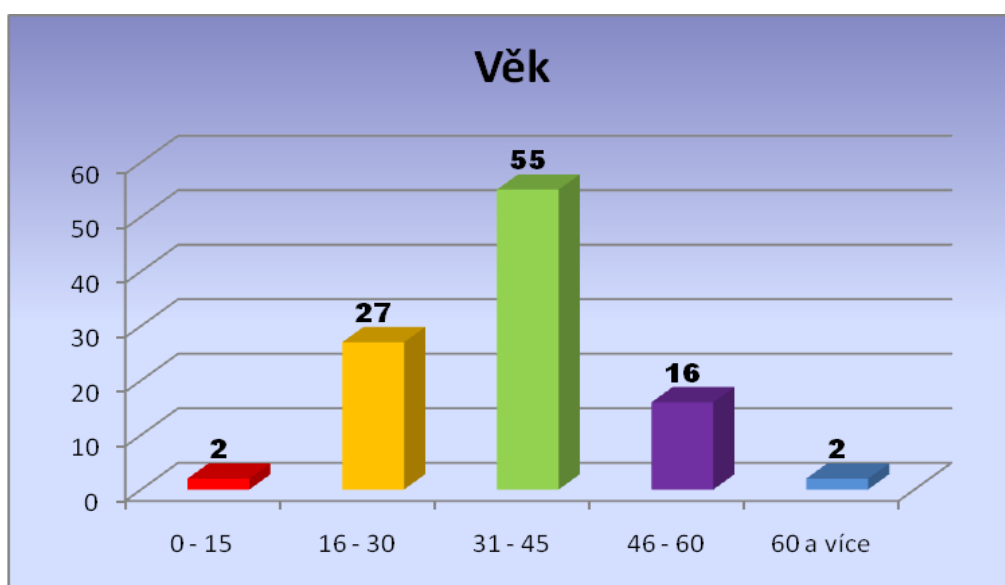
Jedná se o povinnou otázku, věkové skupiny byly rozděleny po 15 letech, tedy v intervalech 0–15 let, 16–30 let, 31–45 let, 46–60 let a 61 a více let.

Největší počet respondentů je ve skupině 31–45 let, tedy ve skupině ekonomicky aktivních obyvatel. Jedná se o 55 dotázaných, tedy více jak polovina ze všech respondentů patří do této věkové kategorie (53,92%)

Druhou nejpočetnější věkovou skupinou v počtu 27 respondentů je 16–30 let (26,47 %), za nimi následují dotazovaní ve věku 46–60 let – 16 respondentů (15,96 %).

Nejslabšími a shodně početně obsazenými skupinami jsou obě hraniční věkové skupiny (0–15 let a 61 a více let). Do obou se hlásí po 2 respondentech, tedy 1,96 %).

Graf č. 2 – Věk respondentů

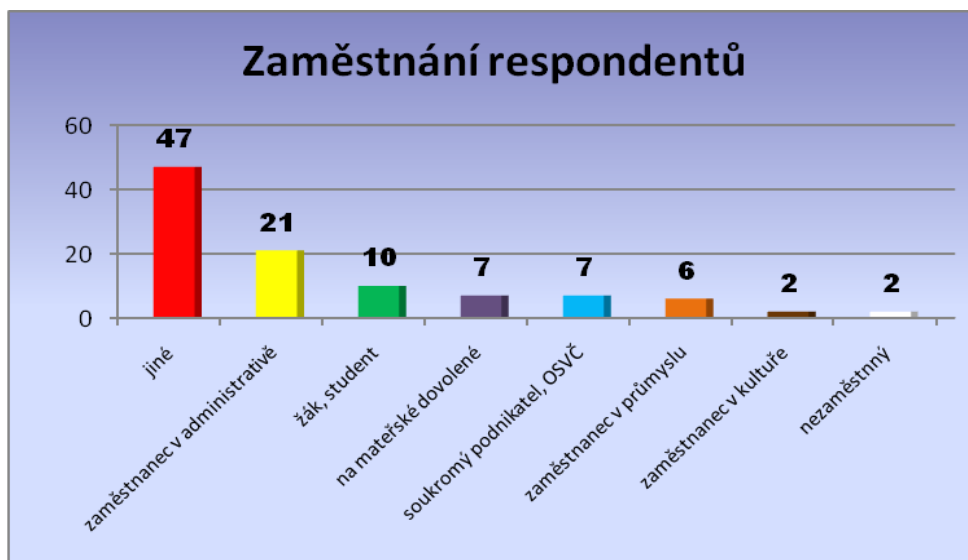

Otázka č. 11 – Zaměstnání respondenta

Na tuto povinnou otázku jsem zvolila možnost výběru z 8 možností. Nejčastěji respondenti odpovídali, že pracují v jiné oblasti, než jsem dala předchozích 7 možností (tedy 46,08 % dotázaných se nedokázalo zařadit do nabízených možností).

Administrativních pracovníků mezi dotázanými bylo 21 (20,59 %), žáků a studentů 10 (9,8 %). Shodně respondentů bylo na mateřské dovolené a soukromých podnikatelů a OSVČ – po 7 dotázaných (6,86 %). K zaměstnání v průmyslu se přihlásilo 6 (5,88 %). V kultuře 2 (1,96 %) a nezaměstnaných také 2 (1,96 %).

Graf č. 3 – Zaměstnání respondentů

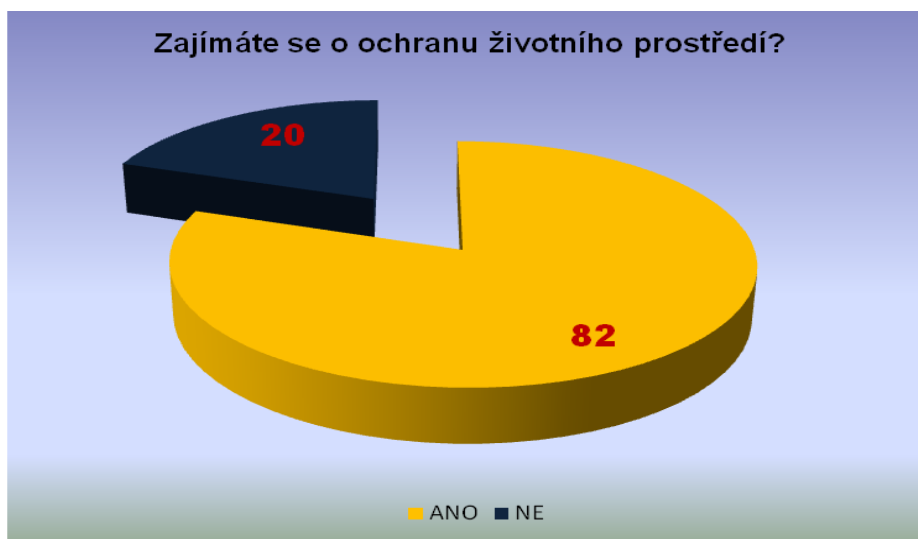

Zájmové otázky

Otázka č. 1 – Zajímáte se o ochranu životního prostředí?

Na tuto otázku odpovědělo 82 dotázaných „ano“ (80,39 %) a jen 20 respondentů (19,61 %) se o ochranu životního prostředí nezajímá. Z hlediska pohlaví se o ochranu životního prostředí nezajímá 15 mužů a jen 5 žen, tedy mužů 3krát více. Z výsledku je tedy zřejmé, že zájem o ochranu životního prostředí je velký, z oslovených se o toto téma zajímají čtyři pětiny.

Graf č. 4 - Zajímáte se o ochranu životního prostředí?

Otázka č. 2 – Považujete ochranu životního prostředí v současné globalizované společnosti za důležitou?

Jedná se o povinnou otázku, na kterou odpovědělo 88 tazatelů kladně (86,27 %), kdežto negativně se k této otázce postavilo pouze 14 dotázaných (13,73 %). Opět jako u otázky č. 1 je zřejmé, že naprostá většina dotázaných považuje ochranu životního prostředí za důležitou. Ze 14 respondentů, kteří nepovažují ochranu životního prostředí za důležitou, je 11 mužů a pouze 3 ženy.

Graf č. 5 – Je ochrana životního prostředí důležitá?

Otázka č. 3 – Víte, co je to občanské sdružení a jak vzniká? (obecně)

Na třetí povinnou otázku odpovědělo 80 dotázaných (78,43 %), že ví, co je občanské sdružení a jak vzniká. Záporně na tuto otázku odpovědělo 22 účastníků dotazníku (21,57 %). Otázka byla položena v obecné rovině, neboť občanská sdružení mohou být zakládána za velmi různými účely, nejenom v souvislosti s ochranou životního prostředí, ale např. i v oblasti kultury, veřejného života a podobně.

Graf č. 6 – Obecná znalost občanského sdružení a jeho vzniku.

Otázka č. 4 – Znáte nějaká konkrétní občanská sdružení působící v oblasti ochrany přírody?

Na tuto povinnou, rozdělovací otázku, odpovědělo kladně 47 (46,08 %) respondentů. Záporně, tedy že nezná žádné občanské sdružení působící v oblasti životního prostředí, odpovědělo 55 (53,92 %) dotázaných. Je tedy zřejmé, že více jak polovina dotázaných nezná žádné takové občanské sdružení.

Jak jsem již uvedla, tato otázka je v dotazníku rozdělovací, v případě kladné odpovědi respondent pokračoval dál na další otázku, v případě záporné odpovědi pokračoval na otázce č. 7.

Graf č. 7 – Znalost konkrétního občanského sdružení působícího v oblasti ochrany životního prostředí.

Otázka č. 5 – Pokud ano, vyjmenujte je.

Tato otázka byla otevřena pouze pro respondenty, kteří kladně odpověděli na otázku č. 4. Tito měli možnost slovně vyjádřit znalost konkrétních občanských sdružení působících v oblasti životního prostředí. Dotazovaní nebyli omezeni v počtu napsaných sdružení.

Nejčastější odpovědi:

- Hnutí duha – 19x
- Děti země – 12x
- Jihočeské matky – 10x
- Český svaz ochránců přírody – 8x
- Arnika – 7x
- Nezávislého sociálně ekologického hnutí (NESEHNUTÍ) – 5x
- Brontosaurus – 3x
- Čmelák – Společnost přátel přírody – 2x
- Calla – Sdružení pro záchranu prostředí – 2x
- Ekologický právní servis – 1x
- Zelený kruh – 1x
- Jihočeští taťkové – 1x
- Jistebnická vrchovina – 1x

Respondenti též uváděli v některých případech i organizace, které nelze považovat za občanská sdružení, ale za jinou právně organizační formu. Např. nejčastěji je zmiňována mezinárodní organizace Greenpeace – 14x, Strana zelených, Obecně prospěšná společnost Český merán, Společenství obcí Čertovo břemeno a podobně.

Otázka č. 6 – Jaký způsobem jste se s těmito občanskými sdruženími seznámil?

Respondenti se měli vyjádřit, jakým způsobem se seznámili s občanským sdružením vypsáním v předchozí otázce. Nejčastěji – ve 25 případech (53,19 %) se setkávají respondenti s těmito občanskými sdruženími v médiích (televize, rozhlas, tisk), z internetu je zná 10 dotázaných (21,28 %), od známých a kamarádů se s těmito občanskými sdruženími seznámili 4 respondenti. Ke členství v těchto organizacích se hlásí pouze 3

respondenti. Jiným způsobem se s nimi seznámilo 10 dotázaných.

Graf č. 8 – Jaký způsobem jste se s těmito občanskými sdruženími seznámil?

Otázka č. 7 - Jsou podle Vašeho názoru občanská sdružení působící v oblasti životního prostředí důležitá pro jeho ochranu a nápravu stavu?

Opět povinná otázka pro všechny respondenty byla zaměřena na názor dotázaných, zda je úloha občanských sdružení působících v oblasti životního prostředí pro jeho ochranu a nápravu stavu důležitá. Důležitost přisuzuje těmto sdružením 58 respondentů (56,86 %), záporně se vyjádřilo pouze 11 dotázaných (10,78 %). Důležitost sdružení na tomto poli nedokázalo posoudit 33 dotázaných (32,35 %).

Je zřejmé, že více jak polovina dotázaných kladně hodnotí činnost občanských sdružení v oblasti životního prostředí.

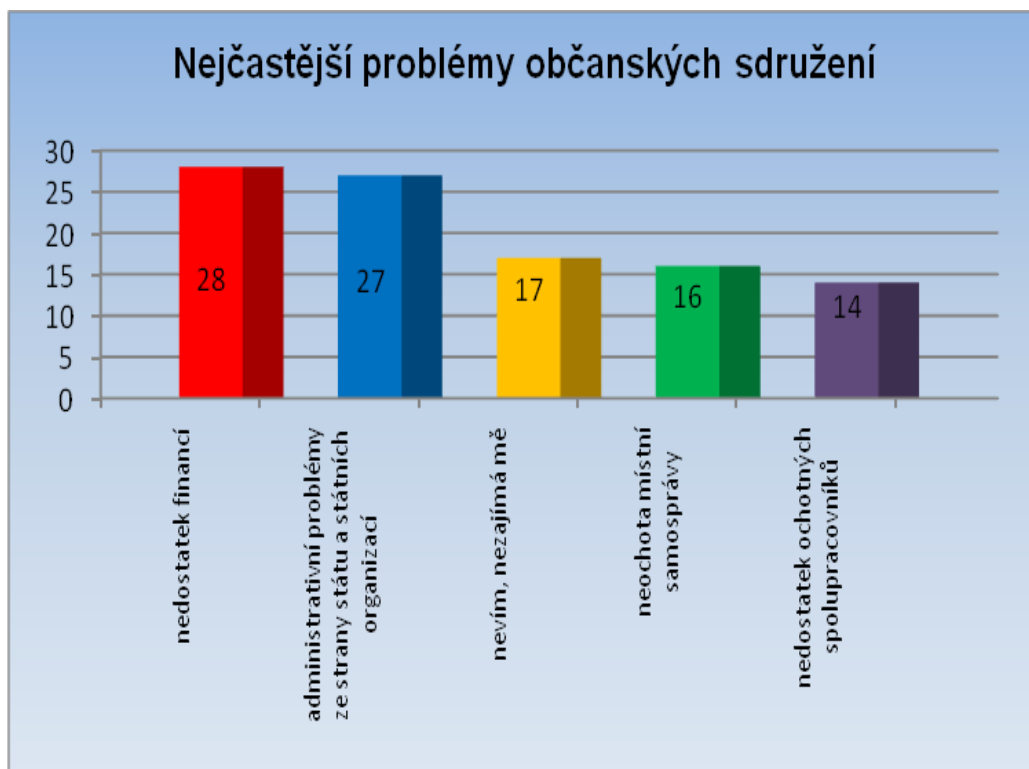
Graf č. 9 – Důležitost občanských sdružení pro ochranu životního prostředí.

Otázka č. 8 – S jakými nejčastějšími problémy se podle vašeho názoru občanská sdružení působící v ochraně životního prostředí potýkají?

Poslední povinná otázka se týkala názorů respondentů na nejčastější problémy, se kterými se mohou setkat občanská sdružení působící v ochraně životního prostředí. V podstatě stejné výsledky jsou u dvou oblastí – nedostatek financí a problémy administrativního charakteru ze strany státu a státních orgánů – 28, resp. 27 dotázaných. Tyto dvě možnosti za problémy považuje více jak polovina respondentů. Problém v neochotě místní samosprávy označilo 16 dotázaných a nedostatek ochotných spolupracovníků 14. Celkem 17 dotázaných se k problémům občanských sdružení nevyjádřilo, protože se buď o problematiku nezajímá, nebo neví, jakými problémy tyto sdružení trpí.

Graf č. 10 – Nejčastější problémy občanských sdružení působících v ochraně životního prostředí.

6.2 Zobecnění výsledků dotazníku

Dotazník se skládá z 11 otázek, na které odpovědělo 102 respondentů, z toho větší část mužů. Věková skupina mezi 31–45 let byla zastoupena nejvíce. Na otázky odpovídalo 47 % lidí, zaměstnaných v oblasti „jiné“ – tedy mimo vyjmenované možnosti.

Na otázku č. 1 – „Zdali se respondenti zajímají o ochranu životního prostředí“ dotazník ukázal, že ze čtyř pětina je tato otázka velmi aktuální a zároveň většina oslovených považuje ochranu životního prostředí za důležitou.

Na otázku č. 3 odpověděla necelá třetina uchazečů, že neví, co je občanské sdružení a jak vzniká a 55 % dotázaných nezná žádné konkrétní občanské sdružení působící v oblasti životního prostředí.

Jako nejčastější odpovědi na konkrétní občanské sdružení byla vyjmenována: Hnutí duha, Děti země a Jihočeské matky, což si lze vysvětlit poměrně širokým mediálním obrazem těchto sdružení.

Z dotazníku dále vyplývá, že lidé se o občanských sdruženích dozvídají nejčastěji z rozhlasu, televize či tisku.

Důležitou roli občanským sdružením přisuzuje více jak polovina dotázaných.

Více než čtvrtina respondentů vnímá jako problém občanských sdružení jejich financování, a téměř stejná část respondentů se domnívá, že občanským sdružením problémy přináší stát a státní organizace ve svých administrativních požadavcích.

7 Závěr

Ve své bakalářské práci jsem průřezově zdokumentovala situaci na úseku činnosti občanských sdružení od jejich založení, registrace a působení zejména v oblasti ochrany životního prostředí. Popsala jsem pro úplnost poskytovaných informací v této oblasti i související problematiku, která se týká ochrany životního prostředí, jako základní právní úprava oblasti životního prostředí a orgány, které se ochranou životního prostředí zabývají. Popsala jsem na konkrétním příkladu občanského sdružení nejčastější situace, které občanské sdružení řeší.

V obecné části, ve které zcela jednoznačně zdůrazňuji nutnost efektivního působení státu a všech zainteresovaných institucí na ochraně životního prostředí a všech jejích složek, jsem se zaměřila na popis institucí a jejich orgánů, zejména na působení občanských sdružení v této oblasti. K realizaci ochrany životního prostředí je nutné zvolit také adekvátní formu realizace. Zvolila jsem jako nejefektivnější formu ochrany životního prostředí ze strany laické veřejnosti občanské sdružení. Soustředila jsem se na založení a zejména zákonné povinnosti při založení občanského sdružení a jejich možnosti ovlivňovat řízení státních orgánů v oblasti životního prostředí. V další části jsou popsány základní orgány státní moci, které vedou tato předmětná řízení a posuzovací procesy EIA a SEA. Ale představila jsem i občanské sdružení jako nositele a realizátora projektu na ochranu životního prostředí. Občanské sdružení má možnost, jako nezisková organizace žádat i případně o dotace z fondů EU na realizaci projektů.

Praktická část se zabývá popisem činnosti konkrétního občanského sdružení – Zachovalý kraj se sídlem v Nadějkově. Činnost tohoto sdružení je zaměřena prioritně na ochranu místní krajiny před vybudováním úložiště jaderného odpadu, v druhém, nicméně určitě ne okrajovém plánu má toto sdružení ochranu a výzkum místního biotopu a i jiné aktivity prospěšné místním obyvatelům.

Správnost zvolení cíle potvrdilo i dotazníkové šetření mezi občany s cílem zjistit, zda veřejnost má zájem o ochranu životního prostředí a zda má dostatek informací, jak se může sama do ochrany životního prostředí zapojit a případně jak postupovat při ochraně životního prostředí. Dále jak veřejnost vnímá úlohu občanských sdružení na poli ochrany životního prostředí a jaké problémy předpokládá při jejich fungování.

Z výsledků dotazníkového průzkumu je zřejmé, že ochrana životního prostředí a činnost občanských sdružení v této oblasti je obecně vysoce hodnocena a je považována za potřebnou součást života. Většina respondentů se domnívá, že největší problémy při činnosti občanských sdružení působí nedostatek finančních zdrojů nebo administrativní zatížení ze strany státního aparátu. Popsala jsem občanská sdružení jako nejčastější a také patrně nejefektivnější formu organizovaného působení veřejnosti na ochranu životního prostředí. I stát ji jako jednu z forem realizace ochrany životního prostředí uznává tím, že přímo v zákoně na ochranu přírody a krajiny umožnil, aby se občanské sdružení stalo účastníkem správních řízení a projevila se tak přímá forma ochrany životního prostředí občanskou veřejností. Účastník správního řízení má přímo ze zákona řadu práv, jako je například možnost vyjádřit se k věci před rozhodnutím, podat odvolání, navrhnout důkazy ve věci apod. Občanské sdružení tak může přímo účinně zasahovat do rozhodovacích procesů a současně efektivně působit na orgány státní správy v rozhodovacích procesech.

Zobecněním závěrů dotazníkového šetření je fakt, že veřejnost vnímá potřebu ochrany životního prostředí jako důležité téma a lidé vnímají ochranu formou občanských sdružení poměrně dobře. V řadě případů však je občanské sdružení, jako forma ochrany životního prostředí, vnímána – zejména institucemi negativně. Účast občanských sdružení ve správních řízeních vidí jako způsob, jak zdržovat výstavbu nebo prodlužovat řízení o umístění staveb. Je zde tedy střet zájmů, jehož cílem by mělo být hledat optimální cestu ochrany životního prostředí v kontextu se zájmy rozvoje území, prezentovaných státní správou a samosprávou. Pokud stát dal možnost široké ochrany životního prostředí do rukou veřejnosti s tím, že je nutné, aby i veřejnost měla možnost vyslovit svůj názor a umožnil jí účast na správním řízení při splnění určitých zákonných podmínek, je toto rozhodnutí státu správné.

Ochrana životního prostředí je Ústavou chráněný zájem státu zejména ve prospěch naší budoucnosti. Na jedné straně stojí tvorba právních předpisů na úseku ochrany životního prostředí a vedle stojí rovněž zákonem stanovená možnost veřejnosti zapojit se do ochrany životního prostředí formou ustanovení občanského sdružení. Zcela jistě bylo zájmem zákonodárců vytvořit co nejširší možnost ochrany životního prostředí s demokratickým principem co nejširší kontroly a možnosti ovlivňovat konečnou podobu ochrany životního prostředí. Často však je mezi těmito dvěma složkami nesmiřitelný boj,

který má podobu hledání mezer v zákonech umožňujících obejít občanská sdružení jako účastníky správních řízení při ovlivňování zásahů do krajinného rázu z hlediska životního prostředí. Důvodem zcela určitě bude situace, kdy občanská sdružení hájí zájmy jen formálně s účelem skutečně zdržovat ať už z jakéhokoliv důvodu, který většinou nemá reálný základ v ochraně životního prostředí. Je důležité proto posílit právní vědomí lidí o tom, jakým způsobem skutečně účinně hájit zájmy životního prostředí za účasti co nejširší veřejnosti. Problém však není v legislativě, ale v přístupu lidí, kteří zákony aplikují a využívají. Bylo by zcela jistě účinné zpřísnit postihy pro ty, kteří zákony v této oblasti obcházejí a to jak na straně občanských aktivit, tak i úředníků, kteří rozhodují o zásazích do životního prostředí.

8 Seznam použité literatury:

DAMOHOŘSKÝ, M. et al. *Právo životního prostředí. 2. přepracované a doplněné vydání.*

Praha : C.H.Beck, 2003. 599 s. ISBN 978-80-7179-498-1.

GAVORA, P. *Úvod do pedagogického výzkumu.* 1. vyd. Brno : Paido, 2000. 207 s. ISBN 80-85931-97-6.

HENDRYCH, D, et al. *Správní právo : obecná část.* 6. Praha : C. H. Beck, 2006. 822 s. ISBN 90-7179-442-2.

JANKŮ, M. *Základy práva pro posluchače právnických fakult.* 3. Praha : C. H. Beck, 2006. 642 s. ISBN 80-179-99-6.

Ústava České republiky a Listina základních práv a svobod. 20. aktualiz. vyd. Ostrava-Hrabůvka : Sagit, 2009. 355 s. Úplná znění, sv. 722.

JANKŮ, M. *Základy práva pro posluchače právnických fakult.* 3. Praha : C. H. Beck, 2006. 642 s. ISBN 80-179-99-6.

STAŠA, J. *Úvod do českého správního práva.* 3. doplněné vydání. Praha : Policejní akademie ČR, 1998. 180 s. ISBN 80-85981-79-3.

Životní prostředí. 7. aktualiz. vyd. Ostrava-Hrabůvka : Sagit, 2009. Úplné znění, sv. 730. ISBN 978-80-7208-7.

Internetové zdroje

Amec [online]. Brno : 2008 [cit. 2010-08-15]. *SEA - posouzení koncepcí na životní prostředí.* Dostupné z WWW: <<http://www.amec.cz/sluzby/sea-posouzeni-koncepci/>>.

BENEŠ, J. *Obecné právní normy* [online]. Praha : c2009 , 19.10.2009 [cit. 2010-09-17]. Dostupný z WWW: <<http://www.cizp.cz/%28ehcasnahtjmiiz55vhbfce45%29/default.aspx?ido=109&sh=6034875>>.

BLAŽKOVÁ M. ZKOLA : *Informační a vzdělávací portál školství Zlínského kraje* [online]. Otrokovice : SOŠ, 04.11.2005 [cit. 2010-11-07]. *Vymezení nevládních neziskových organizací.* Dostupné z WWW: <<http://www.zkola.cz/zkedu/management/managementnno/clanky/16887.aspxhtml?w=u&x=230368>>.

- Historie a poslání MŽP* [online]. Praha : Ministerstvo životního prostředí ČR, c2008 [cit. 2010-09-02]. Dostupný z WWW: <<http://www.mzp.cz/cz/ministerstvo>>.
- MAJSTRÍKOVÁ, A. *Občanská společnost - návod k použití* [online]. Praha : Econnect, 20.11.2008 [cit. 2010-10-07]. *Účast ve správním řízení*. Dostupné z WWW: <<http://obcan.ecn.cz/index.shtml?w=u&x=230368>>.
- Nadejkov.cz [online]. Nadějkov : Obecní úřad, 2005 [cit. 2010-08-15]. *Občanské sdružení Zachovalý kraj*. Dostupné z WWW: <<http://www.nadejkov.cz/spolky/kraj.php?text=kraj&down=kraj>>.
- Nadejkov.cz [online]. Nadějkov : Obecní úřad, 2005 [cit. 2010-07-25]. *Občanské sdružení Zachovalý kraj „Biologický průzkum lokality - shrnutí“*. Dostupné z WWW: <<http://www.nadejkov.cz/spolky/kraj.php?text=kraj&down=kraj>>.
- ministerstvu*. [online]. Praha : Ministerstvo zemědělství, 2009. [cit. 2010-09-13]. Dostupné z WWW: <<http://eagri.cz/public/eagri/ministerstvo-zemedelstvi/o-ministerstvu/>>.
- Státní fond životního prostředí ČR*. [online]. Praha : SFŽP ČR, © 2007 [cit. 2010-09-20]. Dostupné z WWW: <<http://www.sfzp.cz/sekce/92/statni-fond-zivotniho-prostredi-cr/>>.
- Usnesení České národní rady ze dne 28.03.1989*. [online]. Praha : Parlament České republiky, 2010 [cit. 2010-01-09]. Dostupný z WWW: <<http://www.psp.cz/cgi-bin/eng/eknih/1986cnr/usneseni/u0084.htm>>.
- Usnesení předsednictva České národní rady ze dne 16. prosince 1992 o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky*. [online]. Praha : Parlament České republiky, 2010 [cit. 2010-10-15]. Dostupný z WWW: <<http://www.psp.cz/docs/laws/listina.html>>
- VAVROUŠEK, J. *Arnika* [online]. Praha : Arnika, c2008 [cit. 2010-11-07]. *EIA: hodnocení vlivů na životní prostředí*. Dostupné z WWW: <<http://www.poradna.arnika.org/eia>>.
- Zákon č. 83/1990 Sb.* [online]. Praha : Federální shromáždění Československé socialistické republiky, 27.03.1990 [cit. 2010-07-25]. Dostupné z WWW: <<http://spcp.prf.cuni.cz/lex/83-90.htm>>.

9 Přílohy

9.1 Dotazník

Dobrý den, jmenuji se Jana Lažanová, jsem studentka ČZU Praha – Provozně ekonomické fakulty a píši bakalářskou práci na téma: „Občanské sdružení a jeho úloha při ochraně životního prostředí“. Jako součást této práce je i vyhodnocení dotazníku vztahujícímu se k tomuto tématu. Prosim o pár minut Vašeho času při vyplnění dotazníku. Děkuji.

1. Zajímáte se o ochranu životního prostředí?

ano
ne

2. Považujete ochranu životního prostředí v současné globalizované společnosti za důležitou?

ano
ne

3. Víte, co je to občanské sdružení a jak vzniká? (obecně)

ano
ne

4. Znáte nějaká konkrétní občanská sdružení působící v oblasti ochrany přírody?

ano (pokračuje ot. č. 5)
ne (pokračuje ot. č. 7)

5. Pokud ano, vyjmenujte je.

6. Jakým způsobem jste se s těmito občanskými sdruženími seznámil?

- jsem členem
- z rozhlasu, televize, tisku
- z internetu
- od známých a kamarádů
- jinak

7. Jsou podle Vašeho názoru občanská sdružení působící v oblasti životního prostředí důležitá pro jeho ochranu a nápravu stavu?

ano
ne
neumím posoudit

8. S jakými nejčastějšími problémy se podle vašeho názoru občanská sdružení působící v ochraně životního prostředí potýkají?

nedostatek financí
nedostatek ochotných spolupracovníků
administrativní problémy ze strany státu a státních organizací
neochota místní samosprávy
nevím, nezajímá mě

Deskriptivní část:

9. Pohlaví respondenta:

muž
žena

10. Věk respondenta:

0 – 15
16 – 30
31 – 45
46 – 60
61 – a více

11. Zaměstnání respondenta:

žák či student
soukromý podnikatel
zaměstnanec:
 v zemědělství
 v průmyslu
 ve službách
 v administrativě
jiné

Děkuji za vyplnění.

9.2 Seznam grafů

Graf č. 1 – pohlaví respondentů	28
Graf č. 2 – věk respondentů	29
Graf č. 3 – zaměstnání respondentů	30
Graf č. 4 – Zajímáte se o ochranu životního prostředí?	30
Graf č. 5 – Je ochrana životního prostředí důležitá?	31
Graf č. 6 – Obecná znalost občanského sdružení a jeho vzniku	32
Graf č. 7 – Znalost konkrétního občanského sdružení působícího v oblasti ochrany životního prostředí.	32
Graf č. 8 – Jakým způsobem jste se s těmito občanskými sdruženími seznámil?	34
Graf č. 9 – Důležitost občanských sdružení pro ochranu životního prostředí	34
Graf č. 10 – Nejčastější problémy občanských sdružení působících v ochraně životního prostředí.	35